

ринку. Виникає необхідність окремо вести облік додаткових витрат на підвищення якості виноматеріалів та витрат на усунення їх недоліків. Це дасть можливість підрахувати додаткові витрати і можливі додаткові доходи, обумовлені підвищенням якості винної продукції.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. Наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318.
2. Добровський В.М., Гнилицька Л.В., Коришкова Р.С. Управлінський облік: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2005 — 278 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік в Україні: Навчальний посібник / За ред. Добровського В.М. — К.: А.С.К., 2009. — 976 с.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2011 р.

УДК 338.43.02

С. І. Ковач, канд. екон. наук, доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

На основі чинного в Україні законодавства надано порівняльну характеристику організаційно-правових форм селянських господарств щодо організації обліку та оподаткування їх діяльності.

Ключові слова: селянське господарство, особисте селянське господарство, селянське господарство — суб'єкт підприємницької діяльності.

На основе действующего в Украине законодательства предоставлена сравнительная характеристика организационно-правовых форм крестьянских хозяйств по организации учета и налогообложения их деятельности.

Ключевые слова: крестьянское хозяйство, личное крестьянское хозяйство, крестьянское хозяйство — субъект предпринимательской деятельности.

Based on valid legislation in Ukraine the comparative characteristic of the organizational and legal forms of farms on the organization of accounting and taxation of their activities is given.

Key words: farm, private farm, farming — a business entity.

Постановка проблеми. Чинне законодавство України визначає дві основні організаційні форми селянських господарств — фізичних осіб-підприємців, які займаються підприємницькою діяльністю в сільському господарстві, і підлягають обов'язковій реєстрації суб'єктами підприємницької діяльності з обранням певної системи оподаткування, та фізичних осіб — членів особистого селянського господарства, які здійснюють діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, що не відноситься до підприємницької діяльності.

З набранням чинності Податкового кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» відбулися суттєві зміни в порядку оподаткування доходів селянських господарств та порядку сплати ними страхових внесків на загальнообов'язкове соціальне страхування.

Аналіз публікацій. Аналіз останніх досліджень щодо порядку оподаткування доходів селянських господарств та порядку сплати ними страхових внесків на загальнообов'язкове соціальне страхування дає змогу дійти висновку, що необхідно розмежовувати праці до та після набрання чинності вказаними нормативно-правовими документами. Перші з названих частково втратили свою актуальність, але водночас є особливо цінними для розуміння неврегульованих на сьогодні питань. Серед таких праць можна виокремити праці І.В. Свиноуса, А.О. Яркового, О. Хобич. Надзвичайно актуальними нині є праці щодо досліджуваної тематики таких авторів, як Т. Добродій, А. Хусід, К. Борисов. Проте необхідно підкреслити дві риси, спільні для цих праць — по-перше, вони не пов'язуються з дослідженнями щодо селянських господарств, по-друге, не аналізується організаційно-правові форми селянських господарств щодо організації обліку та оподаткування їх діяльності в порівняльному аспекті.

Постановка завдання Метою написання статті є висвітлення порівняльної характеристики організаційно-правових форм селянських господарств щодо організації обліку та оподаткування їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. В попередніх дослідженнях автором було зроблено аналіз чинного законодавства України, що дало змогу дійти такого висновку: в Україні законодавчо визначено дві основні організаційні форми селянських господарств — фізичні особи-підприємці, які займаються підприємницькою діяльністю в сільському господарстві, і підлягають обов'язковій реєстрації суб'єктами підприємницької діяльності з обранням певної системи

оподаткування, та фізичні особи — члени особистого селянського господарства, які здійснюють діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, що не відноситься до підприємницької діяльності. Тобто організація обліку і оподаткування в селянських господарствах залежить від їх організаційної форми.

У травні 2003 року набув чинності Закон України «Про особисте селянське господарство», що визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади ведення особистого селянського господарства. Абз. 3 ст. 1 цього Закону встановлено, що діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності. Для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 га, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом. Члени таких селянських господарств вважаються працевлаштованими особами і можуть брати участь у загальнообов'язковому державному пенсійному і соціальному страхуванні на добровільних засадах.

Поряд з особистими селянськими господарствами створюються і функціонують селянські господарства, що використовують земельні ділянки розміром більше 2 га. Такі селянські господарства відповідно до чинного законодавства України мають реєструватися суб'єктами підприємницької діяльності та вести облік і складати податкову та спеціальну звітність, також мають брати участь у загальнообов'язковому державному пенсійному і соціальному страхуванні на обов'язкових засадах.

Чинне в Україні законодавство щодо селянських господарств можна поділити на дві групи — низка законодавчих актів та нормативно-правових документів регулює функціонування та оподаткування особистих селянських господарств (далі — ОСГ); інша група законодавчих та нормативно-правових документів встановлює порядок обліку та оподаткування селянських господарств — суб'єктів підприємницької діяльності (далі — селянські господарства — СПД). Слід відмітити, що нормативно-правове регулювання діяльності і оподаткування ОСГ та селянських господарств — СПД відмінне між собою. Це пояснюється, перш за все тим, що такі суб'єкти господарювання як ОСГ не є суб'єктами підприємницької діяльності. Як було вказано вище, такий статус їм наданий Законом України «Про особисте селянське господарство».

Згідно абз. 1 ст. 1 цього Закону «Особисте селянське господарство — це господарська діяльність (не особа, а діяльність *прим. авторів*), яка проводиться без створення юридичної особи

фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму» [1]. Важливим є те, що особисті селянські господарства не потребують реєстрації. Щоб мати статус ОСГ, фізичній особі достатньо володіти та/або орендувати земельну ділянку розміром не більше 2,0 га з цільовим призначенням «для ведення особистого селянського господарства»; за таких умов така особа автоматично потрапляє до когорти ОСГ.

Окрім Закону, відносини, пов'язані з веденням ОСГ, регулюються Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Податковим кодексом України (*надалі — ПКУ*) та іншими нормативно-правовими актами.

Доходи громадян, одержані від ведення ОСГ, оподатковуються відповідно до пп. 165.1.24 п. 165.1 ст. 165 ПКУ, в якому зазначено, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу як платника податку на доходи фізичних осіб не включаються такі доходи, як доходи від відчуження безпосередньо власником сільськогосподарської продукції (включаючи продукцію первинної переробки), вирощеної (виробленої) ним на земельних ділянках, наданих йому в розмірах (*не більше 2 га — прим. автора*), встановлених Земельним кодексом України для ведення ОСГ, якщо їх розмір не було збільшено в результаті отриманої в натурі (на місцевості) земельної частки (паю), будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибних ділянок), ведення садівництва та індивідуального дачного будівництва [2].

Отримувач доходів від ведення ОСГ подає податковому агенту, яким є особа, що здійснює виплату доходу (найчастіше, це юридична чи фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності на загальній системі оподаткування), довідку про своє право на отримання доходу у джерела його виплати без сплати податку на доходи фізичних осіб. Форма довідки, строк дії, порядок її видачі розроблено і затверджено наказом ДПАУ «Про затвердження «Порядку видачі довідки про право фізичної особи на отримання доходу від податкового агента без утримання податку та її форми» від 21.12.2010 р. № 975 [3]. Вказана довідка видається громадянину, що веде ОСГ, органами місцевого самоврядування на його вимогу.

Таблиця 1

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Показники	Особисте селянське господарство	Селянське господарство — суб'єкт підприємницької діяльності		
		спрощена система оподаткування (єдиний податок)	загальна система оподаткування	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	
Нормативно-правове регулювання	Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року № 742-IV [1]; Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (пп. 165.1.24 п. 165.1 ст. 165) [2]	Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва» від 3 липня 1998 року № 727/98 [4]	Стаття 177 Податкового кодексу України від 02.12.2010р. № 2755-VI [2]	
Обов'язкові умови застосування	Для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом з цільовим призначенням «для ведення особистого селянського господарства»	1. Кількість осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, включаючи членів його сім'ї, не повинна перевищувати 10 осіб 2. Розмір виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) не повинен перевищувати 500 тис. грн)	Жодних умов законодавством не встановлено	
Сфера застосування	Виробництво, переробка і споживання сільсько-господарської продукції, реалізація її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму	Будь-які види діяльності, крім спеціального патентом; фінансово-кредитну діяльність; торгівлю лікєро-горілчаними та потюновими виробами, паливно-мастильними матеріалами Не поширюється на: діяльність у сфері грального бізнесу, обмін валют; операції з підкаційними товарами; операції з дорожніми металами і камінням та виробами з них	Не обмежено	

Продовження табл. 1

Показники	Особисте селянське господарство	Селянське господарство — суб'єкт підприємницької діяльності	
		спрощена система оподаткування (єдиний податок)	загальна система оподаткування
1	2	3	4
<i>Розмір податку</i>	Не встановлено, доходи від ведення ОСГ відповідно до п. 165.1.24 п. 165.1 ст. 165 ПКУ не оподатковуються	Від 20 до 200 грн. На місяць. Розмір єдиного податку збільшують на 50 % за кожного найманого працівника, який бере участь у веденні підприємницької діяльності	Суму податку самостійно визначають за даними річної декларації за ставкою податку на доходи фізичних осіб (15 %, 17 %), задекларованого фізичною особою — СПД за підсумками року
<i>Мінімальний термін роботи</i>	Не встановлено	Квартал	Не встановлено
<i>Облік доходів і витрат</i>	Не ведеться Книга обліку доходів і витрат	Ведеться Книга обліку доходів і витрат за формою № 10 [5]	Обов'язково ведеться Книга обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи — підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність [6]
<i>Єдиний соціальний внесок</i>	Члени селянських господарств вважаються працівниками особами і можуть брати участь у загальнообов'язковому державному пенсійному і соціальному страхуванні на добровільних засадах	Суми ЄСВ визначаються такими платниками самостійно для себе та членів сім'ї, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності	Базою для нарахування ЄСВ є сума доходу (прибутку), отриманого від діяльності, що підлягає обкладенню ПДФО, та сума доходу, що розподіляється між членами сім'ї фізичних осіб — підприємців, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності
		При цьому база для нарахування ЄСВ не може перевищувати максимальну величину, а сума ЄСВ не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску за кожну особу за місяць, у якому отримано дохід (прибуток) (п. 2 та 3 ч. 1 ст. 7 Закону № 2464) [7]	

Закінчення табл. 1

Показники	Особисте селянське господарство	Селянське господарство — суб'єкт підприємницької діяльності	
		спрощена система оподаткування (єдиний податок)	загальна система оподаткування
1	2	3	4
Податок на додану вартість (ПДВ)	Не може бути платником ПДВ	Платник єдиного податку можуть як бути, так і не бути платником ПДВ	Є платником ПДВ на загальних підставах
Плата за землю	Сплачує плату за землю протягом 60 днів з дня вручення повідомлення-рішення про внесення податку, що видається органами державної податкової служби до 1 липня поточного року	Звільняється від сплати плати (податку) за землю, що використовується в межах здійснення підприємницької діяльності	Є платником плати за землю на загальних підставах
Звітність	Не встановлено	Звіт суб'єкта малого підприємництва — фізичної особи — платника єдиного податку, що подається протягом п'яти днів після закінчення звітного кварталу. Інші податкові декларації за податками, платником яких є, у встановленому порядку	Декларація складається наростаючим підсумком з початку року за звітний рік, подається 9 лютого наступного року. Інші податкові декларації за податками, платником яких є, у встановленому порядку

У разі прийняття рішення займатися підприємницькою діяльністю, у тому числі в разі перевищення встановленого розміру земельних ділянок ОСГ для ви­ро­щу­ван­ня сільськогосподарської продукції, фізична особа, в тому числі ОСГ, може, а в останньому випадку зобов'язана, зареєструватися суб'єктом підприємницької діяльності і бути на загальній системі оподаткування, сплачуючи податок на доходи фізичних осіб у розмірі 15 % (17 %), або спрощеній системі оподаткування за єдиним податком.

Порівняльну характеристику організаційно-правових форм селянських господарств щодо організації обліку і оподаткування подано в табл. 1.

За даними табл.1 можна зробити висновок про те, що найпривабливішим для селянських господарств є ведення сільськогосподарської діяльності в якості ОСГ, оскільки податкове навантаження на таке господарство практично відсутнє. Проте за певних умов селянське господарство може втратити статус ОСГ. В такому випадку таке селянське господарство підлягає обов'язковій реєстрації суб'єктом підприємницької діяльності з обранням певної системи оподаткування. І найголовніше — вирішити, яку систему оподаткування обрати: спрощену, при цьому сплачувати єдиний податок незалежно від величини отриманого доходу та єдиний соціальний внесок, чи загальну, при цьому вести належним чином облік доходів і витрат та сплачувати єдиний соціальний внесок з величини отримуваного доходу (прибутку) в межах максимальної величини.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз чинного законодавства України дає змогу дійти висновку, що в Україні законодавчо визначено дві основні організаційні форми селянських господарств — фізичні особи — члени особистого селянського господарства, які здійснюють діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, що не відноситься до підприємницької діяльності, та фізичні особи-підприємці, які займаються підприємницькою діяльністю в сільському господарстві, і підлягають обов'язковій реєстрації суб'єктами підприємницької діяльності з обранням певної системи оподаткування.

Останні з названих мають реєструватися суб'єктами підприємницької діяльності та вести облік і складати податкову й спеціальну звітність, а також мають брати участь у загальнообов'язковому державному пенсійному і соціальному страхуванні на обов'язкових засадах. При цьому найпривабливішим для селянських господарств є ведення сільськогосподарської діяльності в якості особистих селянських господарств, оскільки податкове навантаження на таке господарство практично відсутнє.

Література

1. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року № 742-IV
 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
 3. Наказ ДПАУ Про затвердження «Порядку видачі довідки про право фізичної особи на отримання доходу від податкового агента без утримання податку та її форми» від 21.12.2010 р. № 975
 4. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва» від 3 липня 1998 року № 727/98
 5. Книга обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності протягом календарного року форма № 10 (додаток № 10 до Інструкції про прибутковий податок з громадян): Затверджено наказом ГДПІУ від 21 квітня 1993 р. № 12
 6. Книга обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи — підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність: Затверджено наказом ДПАУ 24.12.2010 № 1025
 7. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 г. № 2464-VI.
- Стаття надійшла до редакції 13.03.2011 р.

УДК 657.1

В. В. Король, асистент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ В АГРОХОЛДИНГАХ

У статті розглянуто актуальні питання організації обліку виробництва та переробки цукрових буряків в агрохолдингах.

Ключові слова: агрохолдинг, облік, витрати, виробництво, цукрові буряки.

The article deals with current issues of organization in production accounting and processing of sugar beets in agriholdings.

Keywords: agriholdings, accounting, cost, production, sugar beets.

В статье рассмотрены актуальные вопросы организации учета и переработки сахарной свеклы в агрохолдингах.

Ключевые слова: агрохолдинг, учет, расходы, производство, сахарная свекла.